

Privredno - kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

Привредно-културне
матике
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata: za članove Matice 24 din.,
za nečlanove din. 36.
Pisma i novac slati na adresu:
Šibenik, poštanska pregrada br. 30.

Шибеник, 4. маја 1934
БРОЈ 190. ГОДИНА VI.

Vlasnik - Privredno-kulturna Matica za Sjevernu Dalmaciju -
Urednik PAVLE ZELIĆ
Telefon br. 84. - Broj ček. računa 38. 242.

Pri ostvarivanju važnih odluka

Uređenje zdravstvene službe u Općini Kninskoj. — Regulisanje odnosa između Zdravstvene zadruge i Općine u Kistanjama. — Rješenje u Đevrskama i Žegarju. — Provođenje zadružne zdravstvene organizacije u Općinama: Nin i Smiljić i pripremanje u Benkovcu, Obrovcu, Stankovcima i Novigradu. — Osnova rada u Zemunikju

Prošle godine — 16 jula — održana je u Splitu konferencija o zdravstvenim pitanjima pod predsjedništvom Bana g. dra Jablanovića. Učestvovali su: gg. načelnici odjeljenja Kr. Banske uprave (opšteg, samoupravnog, zdravstvenog, poljoprivrednog), g. direktor Higijenskog zavoda, gg. predstavnici Općina, gg. narodni poslanici i senator iz Sjeverne Dalmacije, i gg. predstavnici Saveza zdravstvenih zadruga — t. j. svi oni faktori koji treba da pomazu zdravstveno, privredno i socijalno-kulturno podizanje Sjeverne Dalmacije.

Odlučeno je tada da se ujedine u ovom radu sve ustanove, svi ljudi — koji se tim bave, i sva sredstva — radi uspješnijeg ostvarivanja istih ciljeva, s obzirom na vanredno teške prilike kod nas i u ovom pogledu.

Poslije te konferencije otišli su zajedno, gg. dr. Sfarčić, dr. Škarić, dr. Ivančić, dr. Šnajder, dr. Konstantinović i drugi da na licu mjesta prouče prilike i da utvrde plan rada u Sjevernoj Dalmaciji.

Savez zdravstvenih zadruga osnovao je filijal Saveza zdravstvenih zadruga u Zemunikju, koji je počeo djelovati prošle godine. Kr. Banska Uprava pomogla je materijalno sve zdravstvene zadruge. Higijenski zavod počeo je saradnju sa zadružnim ljekarima. Općine: kninska, kistanjska i ninska donijele su odluke da se ujedine na zadružnoj osnovi sav sanitet; to se je postavilo na dnevni red i u Općini benkovačkoj; Općine: obrovačka (u kojoj je Zdr. zadruga osnovana pred nekoliko godina) i skradinska odredile su pomoć Zdravstvenim zadrugama na svom području; Općina stankovačka — gdje je već prije osnovana Zadruga — već je odavna uputila pitanje otvorenja Zdravstvene zadruge, a u Novigradskoj općini sama sela (Vinjerac—Tribanj) pokrenula su to pitanje; u Općini „Ravnih Kotara“ osnivanje Zdr. zadruge već je sazrelo, a u Zemunikskoj se provodi saradnja.

„Glas“ — kao organ Privredno-kulturne matice za Sjevernu Dalmaciju — sa svoje strane isticao je neprestano važnost ovog pokreta, sa željom da isti postavi na svoje prave osnove. Sa tom namjerom otvorilo je diskusiju o ovim pitanjima, koja su od najveće koristi za Sjevernu Dalmaciju. S jedne strane radovao se je što su nadležni faktori shvatili važnost i ulogu Zdravstvenog zadrugarstva u zdravstvenom, privrednom i socijalno-kulturnom pogledu, a s druge strane smatrao je za najvažnije

da se sam narod aktivira i da se sam pokrene za svoje vlastito dobro i napredak. Da se ovo postigne trebalo je izazvati i mišljenje i osjećanje samih onih ljudi kojih se to najviše tiče, a to je bilo moguće samo u slobodnom raspravljanju, čiji je glavni i jedini cilj da narod prestane biti pasivni i mrtvi posmatrač i objekt-predmet, a da postane svjesni stvaralac: borac za kulturniji način življenja i za svoje najveće dobro — za čuvanje i zaštitu zdravlja narodnog.

Oni koji nijesu izblížega i duboko stvari poznavali i osjećali — nijesu mogli razumjeti, da mi donosimo mišljenja koja su ponekad izgledala da su znak trzaja u ovom našem najvećem i najvažnijem pokretu i organizaciji, kojoj je namijenjena uloga da preuzme dužnosti i državnih i samoupravnih ustanova. Ali to su bili znaci samo velikog interesovanja i dokazi da su ove organizacije našle živoga odziva u narodu. A ako već postojeće Zdravstvene zadruge, koje su u radu, uporedimo sa drugim ustanovama — i općinskim i banovinsko-državnom — onda se tek jasno vidi koliko su Zdr. zadruge sa neznatnim sredstvima uspjele kroz kratko vrijeme da udovolje potrebama narodnim — mnogo više i mnogo uspješnije nego druge ustanove sa nerazmjerno većim sredstvima i kroz dugih niz godina — kao i to koliko je neracionalno da ustanove sa istim ciljem podvojenno rade i suvišno troše dragocjena sredstva u našim oskudnim prilikama, mjesto da se uzajmno pomazu, ujedine i sistematski provode svoju akciju ulažući proračunato i najkorisnije svaku paru, na način da sam narod osjeti sve to kao istinsku pomoć u svojim vlastitim nastojanjima i naporima.

Na nas su se često ljutili i predstavnici higijenskih ustanova i predstavnici općina, pa i po koji zadružni ljekar ili član zadružnih uprava radi „napadaja“ i ako je svakom moglo biti jasno, da se sve to radi samo sa ciljem, da Zdravstveno zadrugarstvo postane kod nas pravi narodni pokret, da ga narod shvati i osjeti kao svoje nešto, što je vezano s narodnom sudbinom, a ne kao tuđu milostinju. Zato nam ni prigovori ni preziri radi vjernosti našem stanovištu nijesu bili teški, jer smo uvijek bili svjesni da služimo velikoj ideji i velikim potrebama narodnog preporoda, i da s tog puta ne smijemo skretati ni za svoju ni za ničiju ljubav i lično zadovoljstvo, koji se gube u neminovnim borbama i sukobima oko najvećih vrijednosti ljudskih.

Sada se počinju sva ova pitanja dalje razvijati. U ovom mjesecu održaće se skupštine svih naših zdravstvenih zadruga, na kojima će prisustvovati i predstavnici Saveza zdravstvenih zadruga, zato što će se na njima donositi odluke vrlo važne za daljnji rad u narodu — u kom će sam narod učestvovati i određivati pravac rješenjima, koja se samog njega tiču. Zato ovdje i iznosimo naše napomene za pojedine krajeve.

Općina Kninska prva je donijela rješenje o prenosu zdravstvene službe na Zdravstvenu zadrugu.

Onaj koji piše ove redove bio je prisutan kad je Općinski odbor donio odluku o prenosu zdravstva na Zdr. zadrugu. Odluka je bila jednoglasna, ali bez ijedne primjedbe. Osjećalo se je kod svih raspoloženje i očekivanje, da vide kako će se to provesti? I sada imamo ovaku jednu situaciju. Općina će davati Zadrugi oko 100.000 dinara (stotinu hiljada), a Zdr. zadruga preuzimlje na se dužnost da vrši zdravstvenu službu u dvajest sela sa blizu 30.000 naroda. Ako oba ljekara budu stati u Kninu i odatle posjećivati sela koja su daleka i do 25 klm. od Knina — onda će velika sredstva odlasiti na putne troškove i dnevnice, a ljekar će samo kratko boraviti u selu. I to je nerazmjerno bolje nego dosada dok je bio samo jedan ljekar, koji nije ni mogao posjećivati redovno sela nego samo u rijetkim prigodama i kad se pojave zaraze. Ono što se potroši za put mogao bi se izdržavati i treći ljekar. Ali za Kninska sela trebaju četiri ljekara: jedan za Knin. (Knin, Kninsko polje, Kovačić, Vrpolje, Vrbnik, Zagrović, i event. Biskupija i Polača), treći za Kninsku Bukovicu (Padene, Mokro polje, Očestovo, Radučić, Oton) a četvrti za Golubić-Plavno-Strmicu.

Svaka od spomenutih zadružnih zdravstvenih stanica trebalo bi da ima svoga ljekara, svoju zadružnu apoteku, svoju zadružnu upravu. To bi bile četiri zdravstvene zadruge, koje bi sa takovim rasporedom povećale svoja vlastita sredstva, svoje članstvo i svoj rad uopće. Ljekar bi živio u selu, među narodom, postao bi glavni kulturni faktor na selu i s njim bi se mnogo više aktivirali i učitelji i sveštenici i sam narod. Tako bi npr. u Kosovskoj zadrugi sa ljekarom mogli pored mnogih seljaka saradivati desetak učitelja i dva sveštenika, a nijedno selo ne bi bilo daleko više od 2—3 klm; u Kninskoj zadrugi još više učitelja i sveštenika; u padenskoj i golubičko-strmičko-plavanjskoj isto toliko.

Ako se to ne provede potrošiće se mnoga sredstva, a uspjeha koji se očekuje neće biti. Moramo za ovako razgranati rad da treba da se svojaki zauzmu i Općine i Higijenski zavod i Savez zdravstvenih zadruga, i to sa dosta dobre volje a sa istim sredstvima, koje se sada u to ulažu, sa ne-

što više investiranja u početcima i sa osiguranjem svih obećanih sredstava. Ali kakva bi ogromna razlika bila između tako provedene službe i one koja se sada provodi? Ovo je jedno pitanje, na kom će se pokazati želi li se iskreno dobra selu ili je to samo bajka, pod kojom se kriju sasvim drugi računi i drugi ciljevi.

Nadamo se, da će odgovorni ljudi biti na dostojnoj visini i da će biti kadri stvoriti jedno veliko djelo, koje su započeli. Samo u tom slučaju narod će osjetiti jedno veliko dobro i sa zadovoljstvom i zahvalnošću preuzimaće i prenijeti na se svoju brigu, a i Banovina. Općina i Savez Zdr. Z. vidiće vrlo brzo plodove svojih odluka.

Odnosi u Kistanjama

Osnivanje zdravstvene zadruge u Kistanjama najprije je pokrenuo g. dr. Vujasinović, jer je bio uvidio da općinska zdravstvena služba ne daje dovoljno pomoći narodu, kasnije je bio napustio tu misao, koju su prihvatili gg. Niko Janković, Tode Malešević, Milan Budimir i drugi. Ovi su ljudi pomogli u početku i materijalno zadrugu i njima treba zahvaliti za početak rada Zdravstvene zadruge. Zadržni ljekar g. dr. Ducić vrši svoju službu sa zadovoljstvom zadrugara, mjesečne uplate se stalno povećavaju, isto tako i drugi prihodi zadružni od apoteke, pregleda itd. Članovi se postepeno upisuju sami. Ali među članstvom ne vrši se nikakvo obavješćivanje, ne drže se zadružni sastanci i nijesu se počele provoditi druge akcije higijenske i socijalne — medicinske (uređivanje dubrišta, zahoda, voda zdravstvene upute, domaćinski tečajeva, itd). Svakako i ova Zadruga predstavlja jedan velik napredak za ovaj kraj radi jeftinoće liječenja ljekova i pripreme za veći rad.

Vidi se i po raspravljanju zdravstveno — zadružnih pitanja, da je ova Zdr. zadruga glavni pokret interesa Kistanjske Bukovice koja se je najjače počela pokretati baš u zdravstvenoj zadrugi. Pošto se u ovom kraju ljudi prije ovog nijesu u većim razmjerima bavili socijalno — kulturnim pitanjima — zato i ono sada nešto sirovih i primitivnih izraza u međusobnim objašnjavanjima, koja su bar u dosadanjem tonu nadamo se završena. Mi smo demostirali ova objašnjenja jer su dolazila od ljudi, koji žele da rade, i ako prvi članci nijesu poticali od osnivača Zdr. zadruge, pa ako je i rečeno što u kasnijim dopisima na njihovu adresu treba im priznati, da su oni to mirno podnosili, ne osjećajući da se to na njih odnosi, kao što ne treba nikad zaboraviti ni to da su oni stvarno uputili rad zdravstvene zadruge. Od članstva i nove Uprave zavisi da se zadruga još bolje razvije. Općina je donijela odluku da se zdravstveni rad razvija na zadružnoj osnovi i predlaže proširenje toga rada sa malom pomoćnom bolnicom, nudi općinske zgrade za zadružne potrebe i

